

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Ἔστεκα βουβός κι ἀνέκφραστος πάνω ἀπ' τὸ ἀνοιγμένο μνήμα,
στόμα τεράστιο μιᾶς ἀβύσσου πού πήγαινε νὰ μὲ καταπιεῖ.

Ἐρίξα λίγο χῶμα

ἀπορημένος πού δὲν εἶχα ξεσπάσει ἀκόμα σὲ λυγμούς,
κοιτάζοντας πίσω ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ τὴ δίκαιη ζωὴ σου,
τὴν κατορθωμένη, τὴν τετελειωμένη.

Ἐβλεπα γιὰ τελευταία φορὰ τὸ πρόσωπό σου
νὰ λάμπει στὸν ἥλιο καθὼς φανερωνόταν
καὶ κρυβόταν πάλι πίσω ἀπ' τὰ σύννεφα.

Στὴν ἐκκλησία τὰ σπουργίτια πού τόσο ἀγαποῦσες
καὶ νοιαζόσουν νὰ μὴ μείνουν νηστικά
χτυποῦσαν τὰ φτερὰ μέσα στὰ δέντρα,
τὰ φυλλώματα πράσινα στιλπνά.

Ἦταν ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία αὐτὸ πού ἔβλεπα
ἢ μήπως τὰ εἰσόδια σὲ μιὰν ἄλλη ζωὴ;

Ῥαντιεῖς με ὑσώπω, ἄκουγα χαμένος στοὺς μαιάνδρους τῆς
λύπης

κι ἔλεγα θὰ βραχεῖς μὲ τὸ πορφυρὸ ὑγρὸ πού κυλοῦσε ἀργὰ
κι ἔβαφε τὸ καλὸ κουστούμι πού ἔφτιαξες ὁ ἴδιος
κι εἶχες φορέσει τόσο λίγο.

Μὲ πόσο λίγα πράγματα ἔζησες ἀλήθεια,
ὀλιγαρκῆς στὸ ἔπακρο, ἄκακος καὶ πράος,
πιστεύοντας ἀκράδαντα στὸν θεό,
ὄχι μὲ τὸ μυαλὸ ἀλλὰ μὲ μιὰ πίστη δυνατὴ, βράχος ἀκλόνητος.
Κοιτοῦσα στὸν ἥλιο τὸ γαληνεμένο πρόσωπο γιὰ τελευταία
φορὰ

ἀποτύπωμα ἀκαριαῖο τῆς μορφῆς στὸν καθρέφτη τοῦ χρόνου
καὶ σκεφτόμουνα τοὺς τελευταίους μῆνες
πού μπαινόβγαίνες στὸ νοσοκομεῖο,

οί νεφροί κατεστραμμένοι, αδυνατισμένη ή καρδιά.
Τήν τελευταία νύχτα ή φωτεινή όθόνη χτυπούσε παλαβωμένη,
άναβαν κι έσβηναν οί διακεκομμένες γραμμές,
ή μητέρα μου πλάι σου ξάγρυπνη, ή αδελφή μου ώρες πρίν,
πατοῦσαν τò κίτρινο κουμπι νά σταματήσει.
Ή άναπνοή κοβόταν, ή καρδιά πάλευε ν' άντέξει,
άδυνατίζαν, έσβηναν οί σφυγμοί,
ένας άνισος άγώνας, ό θάνατος προχωρούσε άκάθεκτος,
φτάνει μιá μέρα κι αύτή ή φοβερή στιγμή.
«Όλα έρχονται κι όλα περνάνε, έτσι είναι ή ζωή», μοῦ είχες πει.
Τήν τελευταία μέρα βούλιαξες σ' ένα βύθος,
ίδια ή άργή κάθοδος στόν Άδη,
τρυπημένα τά χέρια, ό καθετήρας, οί όροί,
κι ό άναπνευστήρας μιá προσωπίδα διάφανη πού άλλοίωνε τήν
όψη.

Τήν τελευταία φορά πού έμεινα πλάι σου, μιá Κυριακή,
τίποτα δέν προμήνυε πώς δυò μέρες μετά
θ' άφηνες τήν τελευταία σου πνοή στο κρεβάτι ένός
νοσοκομείου
μέ τά κιτρινισμένα σεντόνια, τά βρώμικα σκεπάσματα.
Γύρω σου οί άλλοι άρρωστοι στόν ίδιο θάλαμο, κοιτούσες
παραξενεμένος,
άγνωστος μεταξύ άγνώστων όπως έδω στο Κοιμητήριο,
άγνωστος ανάμεσα σέ τόσα μνήματα μέ άγνωστα όνόματα.
Άρρωστοι πού παραμιλοῦσαν ή σώπαιναν για ώρα
κοιτάζοντας μ' ένα βλέμμα άπλανές
τò ταβάνι ή έξω πέρα μακριά τά χαμηλά βουνά,
τή ζωή πού έφυγε για πάντα,
τή ζωή πού φεύγει μέρα τή μέρα σάν τò νερό
καί μäs άφήνει πίσω διψασμένους.

Όχι, δέν γύρισες νά κοιτάξεις άλλη γυναίκα.
Δέν ήταν θαρρώ μόνο ή πίστη πού σέ τραβοῦσε άπ' τò χέρι

ἀλλὰ μιὰ ἀγάπη βαθιά, μιὰ εὐγνωμοσύνη
γιὰ τὸ δῶρο ποὺ εἶναι νὰ ἔχεις ἕναν ἄνθρωπο πλάι σου,
—μέγιστο δῶρο προπαντὸς σήμερα
ποὺ δὲν μποροῦν νὰ μονοιάσουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ζήσουν μαζί,
νὰ μεταδώσουν, νὰ σώσουν τὴ ζωὴ, σπέρμα πυρὸς στὸ σκοτάδι—
τὴ μάνα μας ποὺ κράτησε μέχρι τὴν τελευταία στιγμή τὸ
χέρι σου,
νύχτα-μέρα δίπλα σου ἐξήντα τόσα χρόνια.
Νύχτες καὶ νύχτες τοὺς τελευταίους μῆνες στὸ πλάι σου
ἀκουμπισμένη σὲ μιὰ παλιά πολυθρόνα ποὺ ἔτριζε,
παλεύοντας λίγο νὰ κοιμηθεῖ, νὰ ἡσυχάσει,
ὅσο ἐσὺ ἔβλεπες νὰ βρέχει μέσα στὸν θάλαμο τοῦ νοσοκομείου,
ἔβλεπες σαράντα λαμπάδες ἀναμμένες, ἀνθισμένα χωράφια,
μικρὰ παιδιὰ μὲ λουλούδια νὰ στέκουν στὸ χωματόδρομο,
ὅπως ἔστεκες —σὲ βλέπω καθαρὰ— παιδιὰ ἀκόμα κάτω ἀπ' τὶς
λεῦκες.

Θυμᾶμαι ἀμυδρὰ τὴ μέρα ποὺ πήγαμε οἱ δύο μας στὸ χωράφι,
ἤμουν μικρὸ παιδιὰ ἀκόμα,
ἔστεκες ἄπραγος στὸν ἥλιο, κυμάτιζαν τὰ σπαρτὰ χρυσά.
Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, μοῦ ἔλεγε συχνά.
Χαράχτηκαν αὐτὰ τὰ λίγα λόγια ἀνεξίτηλα,
φωτίζουν ἀκόμα νύχτα-μέρα τὸ δρόμο μου,
μὲ τυλίγουν —τὸ νιώθω καθαρὰ— σὰν ροῦχο ζεστὸ
σὲ τούτη τὴν παγωμένη ἐρημιὰ
ποὺ μὲ παίρνει καταπρόσωπο σὰν φοβερὸς τυφώνας.
Δύσκολο τώρα νὰ σὲ σκέφτομαι ὀλόσωμο μέσα στὸ χῶμα.
Ἐσένα ποὺ τόσο σὲ συγκινοῦσαν οἱ ἥρωες, οἱ ἐρημίτες,
οἱ σαλοῖ, οἱ ἄγιοι, οἱ στυλίτες, ὅλοι νοσταλγοὶ τῆς ἀληθινῆς
ζωῆς
ποὺ ἀναζητοῦμε καὶ δὲν βρίσκουμε.
Μοῦ μετέδωσες τὴ φλόγα.
Μιὰ σπιθαμὴ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ ν' ἀνάψει ἡ φωτιά,

καίει μέσα μου και με κρατάει ζωντανό.

Τὰ χέρια σου ακόμα κόκκινα όταν τ' αντίκρισα για τελευταία φορά.

Παιδι είχες πέσει μέσα στη φωτιά, λίγο έλειψε να καείς, όπως ο μικρός σου αδελφός που χάθηκε μέσα στις φλόγες κι ο άλλος αδελφός στις άλλες φλόγες στα χρόνια του μεγάλου πολέμου. Τὰ πρώτα χρόνια του Έμφυλιού

γλύτωσες το παιδομάζωμα την τελευταία στιγμή, σ' έστειλαν στην πόλη να κρυφτείς, ξέφυγες, έμεινε πίσω ο πατέρας σου, χτύπησε σε μια νάρκη, του έκοψαν το ένα πόδι πάνω απ' το γόνατο για να μην πεθάνει απ' τη γάγγραινα, το κομμένο πόδι το είδες δεκαπέντε-δεκάξι χρονών και σ' ακολουθοῦσε ή φρίκη μέχρι τις τελευταίες μέρες. Με την άθωα σου καρδιά δεν μπόρεσες ποτέ να καταλάβεις γιατί τόσο μίσος απύθμενο, τόσος φανατισμός και μισαλλοδοξία,

τί κάνει έναν άνθρωπο να πιστεύει πώς κατέχει όλη την αλήθεια,

—συνάντησες πολλούς—

όλη τη δικαιοσύνη, όλη την ανθρωπιά, κι όλοι οι άλλοι αναισθητοι,

ανάληγτοι και ποταποί, γι' αυτό καλύτερα να βγοῦν από τη μέση

ώστε ο κόσμος να 'ναι κομμένος και ραμμένος στα μέτρα τους όπου τίποτε άλλο δεν χωρά απ' το δίκιο τους που κόβει σαν δρεπάνι.

Άρματα δρεπανηφόρα αυτοί που τὰ ξέρουν όλα, που ξέρουν τί είναι δίκαιο, τί είναι άδικο, καλό ή κακό, τί είναι ο κόσμος, τί είναι ή κοινωνία, τί είναι ή ζωή. Όλα τὰ ξέρουν, έχουν έτοιμη την απάντηση για όλα, για την πείνα τῶν λαῶν, το πηγάδι τῶν λυγμῶν.

Ποιά ἀριστερά, ποιὰ δεξιά, ἀναρωτιέμαι συχνά,
οἱ ἴδιοι ἔλκεινοι καὶ τρισάθλιοι,
οἱ ἴδιοι ἐγωπαθεῖς παραμονεύουν πάντα,
τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία ἴδια ἀπὸ καταβολῆς ἀνθρώπου,
ὁ τρισβάρβαρος ἐγωισμὸς τῆς ἐξουσίας,
ὁ ἄφατος παραλογισμὸς τῆς ἀρρωστημένης ἐξουσιομανίας.
Ἵλα τὰ ξέρον. Πίστευε καὶ μὴν ἀντιμιλᾶς.
«Μόνον», ρωτοῦσες ἐσύ, «πῶς νὰ χωρέσει μέσα σὲ τόση
ἀσφυξία ἢ ζωή; – Αὐτὸ τὸ πλούσιο δυνατὸ ποτάμι».
Ἐποκρουστικοὶ στὸν φανατισμὸ τους, ιδεόληπτοι καὶ
καταθλιπτικοί,
ἔνα Ἐγὼ παραφουσκωμένο, γιγαντωμένο, ἄπληστο,
καταστροφικό,
φανατισμὸς πού τοὺς ἀποκόβει ὀλοένα περισσότερο
ἀπ' τὴν ὀρμητικὴ κίνηση τοῦ Κόσμου,
τοὺς τυφλώνει, τοὺς κλείνει πιὸ βαθιὰ στὴ φυλακὴ,
τοὺς ἀποσαθρώνει, τοὺς ποδοσέρνει σὰν νευρόσπαστα
πού ἔφυγε ἀπὸ μέσα τους τὸ αἷμα κι ἡ ζωή.
Τώρα πού τὸ σκέφτομαι λέω πῶς κανένας δὲν ἔβλαψε
τόσο ἐτοῦτο τὸν τόπο ὅσο οἱ αὐτόκλητοι σωτῆρες,
ἀριστεροὶ καὶ δεξιοί,
γιατὶ ἔφεραν καὶ συντήρησαν τὸν διχασμὸ
πού ἔναι τὸ χειρότερο δηλητήριο, τὸ σκληρότερο ναρκωτικό.
Αὐταρχικοὶ καὶ διχασμένοι, ἀδίστακτοι, διψασμένοι κι
ἀνελέητοι,
σαρακοφαγωμένοι ὡς μέσα-μέσα, μὲ παρωπίδες καὶ
σαπισμένο μυαλό,
ὄλο μισαλλοδοξία καὶ δεσποτισμὸ,
μονοδιάστατοι καὶ μονοσήμαντοι, ἀσήμαντοι,
μὲ καλὲς προθέσεις τὸ δίχως ἄλλο
πού φτιάχνουν μιὰ κόλαση μονολιθικὴ ἂν κυριαρχήσουν,
ἐμπόδισαν κάθε πρόοδο, τὸ ἴδιο τὸ κοινὸ καλὸ.
Τώρα πού τοὺς γνωρίσαμε ὅλους καλά,

μποροῦμε πιά μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά νὰ ποῦμε
πὼς εἶναι τῆς ἴδιας κοπῆς, τῆς ἴδιας παραφροσύνης,
ὀξειδωμένα μέταλλα, λερώνεις ὅπου κι ἂν ἀγγίξεις.
Τὴ διαφορὰ τὴν κάνει τὸ ἦθος,
νὰ χαράξεις χαρακτήρα μὲ πείσμα κι ἀνιδιοτέλεια.
Πόσο πάσχισες μιὰν ὀλόκληρη ζωὴ
νὰ λαξεύσεις μὲ αὐταπάρνηση τὸν ἑαυτὸ σου
χωρὶς νὰ ζητᾷς τίποτε ἀπὸ κανέναν.
Γιατί νὰ μὴν μποροῦμε νὰ ἐξουσιάσουμε μόνοι τὸν ἑαυτὸ μας,
νὰ εἴμαστε βράχοι ἀκλόνητοι σὲ ὅλους τοὺς ἀνέμους,
ἀγέρωχα δέντρα καὶ βουνὰ καὶ πέλαγος κι ἀντάρρα,
ποτάμια μὲ λεῖες πέτρες στὸ βυθό,
στὸ σκοτάδι φῶς, κεραυνὸς ἐν αἰθρία;
"Ὅλα καλῶς καμωμένα, ἔλεγες καὶ περνοῦσες καθαρὸς κι
ἀόρατος.
Ἡ καθαρότητα ἦταν ἡ δική σου πανοπλία
ἀπέναντι σὲ κάθε Βία, Κράτος, Ἐξουσία, ἐπίσημη Ἐκκλησία.
Τὸ δικό σου χαμηλὸ τοιχίο ἦταν ἡ ἀνωνυμία, ἡ καλοσύνη, ἡ
ἀφέλεια,
ἡ ἀπλὴ καρδιά, ἡ φτώχεια, ἡ εὐγνωμοσύνη, ἡ ἐγκαρτέρηση.
Σὲ μιὰ μικρὴ γωνιὰ πέρασες ὅλη τὴ ζωὴ σου.
Αὐτὴ ἦταν ἡ χαρὰ σου: Νὰ στέκεις σιωπηλὸς σὲ μιὰ γωνιὰ
στὸ ἡμίφως.
Κοιτοῦσες πῶς καίγονταν ἀργὰ τὰ κεριά, σὲ θυμοῦμαι καθαρὰ,
ἡ λάμψη τύλιγε τὴν ἠσυχασμένη ὄψη σου,
τίποτε ἄλλο δὲν ἠθελες παρὰ νὰ στέκεις
ἀπλὸς καὶ σεμνὸς μέσα στὴ φωτοχυσία.
Βοηθοῦσες, διακονοῦσες χωρὶς νὰ ζητᾷς τίποτα,
καμιὰν ἀναγνώριση, καμιὰν ἀνταμοιβή,
ἀπλὴ ζωὴ μὲ νόημα καὶ οὐσία, ὅλη ἡ σημασία βρίσκεται
στὴν ἄδολη προσφορὰ καὶ στὴ θυσία, στὴν αὐτοθυσία.
Κάνε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γιαλό. Αὐτὸ ἦταν, θαρρῶ,
ἡ πεμπτουσία τῆς βασιανισμένης ζωῆς σου,

γυρίζει μέσα μου ολοένα, ἤχει σὰν ἠχώ
καὶ δὲν μ' ἀφήνει νὰ παραστρατίσω.

Σὲ βλέπω μπροστά μου σὲ κείνο τὸ ἄδειο δωμάτιο στὴν ἐφηβεία,
μαθητευόμενος σ' ἓνα φτωχὸ ραφτάδικο,
μὲ τίς ὀρμές νὰ ξεσποῦν σὰν θάλασσα φουρτουνιασμένη.
Ἔστερα μιὰν ὀλόκληρη ζωὴ σ' αὐτὴ τὴν ἴδια πόλη
ποὺ δὲν ἐγκατέλειψες σχεδὸν ποτὲ
κάνοντας χρόνια καὶ χρόνια τὸν ἴδιο δρόμο,
περνώντας τὴν κάθε μέρα σὰν κλωστή ἀπ' τὴν τρύπα τῆς
βελόνας –

τόσο στενὴ καὶ τόσο θλιμμένη εἶναι ἡ πύλη
ἀπ' ὅπου περνᾷ ἡ ἀληθινὴ Ζωή.

Πρέπει νὰ λεπτύνεις σὰν ἀχτίδα φωτὸς γιὰ νὰ περάσεις.

Ἔχω ἀκόμα μπροστά μου τὴν εἰκόνα καθαρὰ,
πῶς περνοῦσες τὴ λεπτὴ κλωστή ἀπ' τὴν τρύπα τῆς βελόνας
ὕψωνοντας τὰ μάτια στὸ φῶς.

Ἔμενες μέχρι ἀργὰ μέσα στὴ νύχτα
σκυμμένοι πάνω ἀπ' τὰ ὑφάσματα καὶ τίς κλωστές,
ράβοντας ολοένα ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ πικρὸ ροῦχο τῆς λύπης.
Μιὰ μέρα βρῆκες καταφύγιο στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ
–μικρὴ καὶ ταπεινὴ σὰν τὴν ψυχὴ σου–
γιὰ νὰ γλυτώσεις ἀπ' τὸ ὑγρὸ σκοτάδι τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ
ποὺ στοιχειώνει χιλιάδες χρόνια ἐτοῦτο τὸν τόπο.

Ἔστερα, γιὰ λίγο, σὲ γήτεψαν ὄνειρα μὲ σοσιαλιστικὸ
ἐπίχρισμα,

ἀπατηλὰ ὄνειρα γιὰ δικαιοσύνη καὶ ἀνθρωπιὰ.

Τίς πίστεψες στὴν ἀρχὴ τίς ὑποσχέσεις καὶ τὰ παχιά λόγια,
ἐλπίση ποὺ ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ ἀπελπισία,
εὐπιστος ἢ ἀθῶος δὲν θὰ ἤξερα νὰ πῶ,
μᾶλλον διψασμένος γιὰ δίκιο καὶ ἐλευθερία
ὅπου ἀνθίζει καὶ βλασταίνει ἡ ζωὴ.

«Δὲν χορταίνει ὁ ἄνθρωπος ὅσα καὶ νὰ ἔχει»,
μοῦ εἶπες ἐκείνη τὴν τελευταία Κυριακὴ
ποῦ καθόμουνα πλάι σου
μὲ μιὰ λύπη ἀδιόρατη νὰ μὲ πνίγει στὸ λαιμό
—ὕστερα κατάλαβα— ἔτσι ὅπως σὲ κοιτοῦσα
σὰν μαραγκιασμένο μῆλο στὸ κρεβάτι τοῦ νοσοκομείου.
Κοιτοῦσα ὥρα πολλὴ τὰ φαγωμένα χέρια σου
μ’ αὐτὰ ποῦ ἔκοβες κι ἔραβες περισκελίδες, γιλέκα, πανωφόρια,
—ἀληθινὰ ραπτὰ ἔπη—
τὰ ἔχω ἀκόμα, τὰ ψηλαφῶ νὰ νιώσω τὴν ἀφή σου.
Ἔνα βράδυ ἀκούμπησα λίγο τὸ χέρι μου στὸ μέτωπό σου.
Δὲν ἦσουν τρυφερός, ἐκδηλωτικός,
ἀλλὰ μέσα σου ἀνθίζε ἓνας κῆπος.
Ἔμεινες ὄρθιος σὰν κυπαρίσσι
στὶς τόσες θύελλες, στὶς τόσες παγωνιές.
Ἦχι, δὲν ἀγαποῦσες τίς διαχύσεις.
Δὲν θυμοῦμαι νὰ μ’ ἀγκάλιασες καὶ νὰ μὲ φίλησες παιδί.
Μόνο τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅταν ἡ ἄνοια ἔσβηνε ὀλόκληρες
ἐπικράτειες τοῦ νοῦ, μ’ ἄρπαζες μὲ λαχτάρα
καὶ μὲ φιλοῦσες σταυρωτά.
Τί ἦταν αὐτὸ ποῦ σὲ χῶριζε ἀπ’ τὸ ἴδιο σου τὸ σῶμα,
σὲ τύφλωνε, σ’ ἐμπόδιζε νὰ δεῖς;
Μήπως μιὰ φυσικὴ συστολή, τὰ τρομοκρατημένα
παιδικὰ χρόνια ἢ μήπως ὁ πολυπόδας τῆς Ἐκκλησίας,
δὲν θὰ ἤξερα νὰ πῶ.
Ἵλους κάτι μαῆς τυφλώνει. Τυφλοὶ πορευόμαστε,
μισοὶ κι ἀνέσωστοι. «Τὰ πόδια μου εἶναι κουρασμένα
σὰν νὰ περπάτησαν πολύ», μοῦ εἶπες ἀκόμα
ἐκείνη τὴν τελευταία Κυριακὴ. «Νὰ πάω νὰ ξεκουραστώ,
νὰ ἡσυχάσω. Θέλω νὰ φύγω γιὰ ἐκεῖ ποῦ πᾶνε ὅλοι.
Ἦ ζωὴ αὐτὴ εἶναι, δὲν ἀλλάζει. Ὅλα ἔρχονται κι ὅλα περνᾶνε».
Ὁ θάνατος εἶναι ἓνα πελώριο λουλούδι σαρκοβόρο ποῦ ἀνοίγει
τὴν αὐγή.

Ούτε τὴν κούπα δὲν ἤθελες γιατί εἶχες τίς χοῦφτες σου, σὰν
τὸν Διογένη.

Ποιός εἶναι πλούσιος, ποιός φτωχός;
Πάμφτωχος ἦσουν μιὰν ὀλόκληρη ζωή,
ἀλλὰ ὁ μέσα πλοῦτος κάνει τὴ διαφορά, ὄχι τὰ ὑλικά ἀγαθά.
Τὸ ἔμαθα ἀργά.

Περασμένα μεσάνυχτα καὶ γράφω ἀκόμα
ἀκουμπισμένος στὸ πλυντήριο στὸ μικρὸ λουτρό,
σοῦ μιλιῶ ὅπως δὲν μιλήσαμε μιὰν ὀλόκληρη ζωή,
γιατί, δὲν θὰ ἤξερα νὰ πῶ.
Ἐτοῦτα τὰ λίγα φτωχὰ κι ἀδέξια λόγια εἶναι τὰ δικά μου
λουλούδια

στὰ χέρια σου, στὸ μέτωπο, στὸ βλέμμα σου τὸ καθαρὸ.
«Φέρε μου τὰ ροῦχα νὰ πᾶμε στὸ σπίτι», ἔλεγες καὶ ξανάλεγες
στὸ νοσοκομεῖο πού μπαινόβγαινες
πρὶν κινήσεις γιὰ ἐκεῖ ὅπου στροβιλίζονται οἱ ἴσκιοι
αὐτῶν πού ἀπόκαμαν κι ἔσβησαν σὰν τὸ κερί.
Πῶς μοιάζουν ὅλα ἀσήμαντα ὅταν ἔχει ἀπλώσει
ὁ θάνατος τίς βαριές μαῦρες φτεροῦγες του.
Τὸ ἔζησα καθαρὰ ἐκείνους τοὺς τελευταίους μῆνες.

Εἶσαι στὸ σπίτι τώρα πιά,
ἓνα σπίτι μεγάλο πού μᾶς χωράει ὅλους,
πλούσιους καὶ φτωχοὺς, κύριους καὶ δούλους,
ἀλλοδαποὺς καὶ ἡμεδαπούς.
Εἶσαι στὸ ἀπέραντο σπίτι μὲ τὴ μεγάλη σου καρδιά
πού πλημμύριζε ἀθωότητα, περηφάνια, γαλήνη,
σεμνότητα, σέβας καὶ θαυμασμό.
Δὲν σὲ βασανίζει πιά ὁ χρόνος,
αὐτὸς ὁ ξένος πού φεύγει ἀμέσως μόλις ἔρχεται,
τίποτα δὲν σὲ βασανίζει πιά, μήτε ἡ πείνα, ἡ δίψα, ὁ θάνατος.
Δέχεσαι τὴ βροχὴ στὸ πρόσωπο χωρὶς νὰ σὲ πειράζει,

κυλοῦν τὰ νερὰ στὰ μάτια, στὸ πρόσωπο, στὰ χέρια,
ἔγινες πιά ἓνα μὲ τὰ στοιχεῖα.
Ὁ τροχὸς τοῦ ἀνθρώπινου κόσμου συνεχίζει νὰ γυρνᾷ
ἀλλὰ δὲν σὲ βασανίζει πιά,
ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων συνεχίζει νὰ βουλιάζει
στὰ ἴδια μαῦρα βρώμικα νερὰ ἀπὸ ἀπληστία κι ἐπιθυμία,
ἀλλὰ ἐσύ πορεύεσαι ἄστρο μοναχὸ μὲς στ' ἄλλα ἀστέρια.
Ἐδῶ κάτω μᾶς τυλίγουν ἀθέατα μύριες ἀλυσίδες,
ἐκεῖ ψηλὰ φεύγεις ἀνάλαφρος, ἀεράκι πάνω ἀπ' τὸν γκρεμό,
αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία.

Φυγόκοσμος ἀλλὰ ὄχι μισάνθρωπος,
ἀγαποῦσες τὴν ἡσυχία, τὴν εἰρήνη, τὴν εὐλογημένη μοναξιά,
αὐτὴ τὴν αὐστηρὴ διδασκάλισσα.
«Ὁ πατέρας σου εἶναι ὅλη τὴ μέρα στὸ ραφεῖο
κι ἐσύ στὸ γραφεῖο», μοῦ ἔλεγε ἡ μάνα μου, παιδι ἀκόμα.
Σ' αὐτὸ μοιάζαμε πολὺ ὅπως σὲ τόσα ἄλλα,
νὰ περνοῦμε ὥρες καὶ ὥρες
χαμένοι στοὺς λαβυρίνθους τῆς δημιουργίας.
«Μὴν ἀκοῦς τί λένε», μοῦ ἔλεγε συχνά,
«κανένας δὲν σκέφτεται τὸν λαό,
κι ἄς μιλοῦν ὅλη τὴν ὥρα γιὰ τὸν λαό,
ἄς κόπτονται κι ἄς στηθοκοπιοῦνται».
«Ἡ δανεισμένη εὐμάρεια δὲν φέρνει εὐημερία,
θὰ μᾶς βουλιάζει ἀργὰ ἢ γρήγορα», ἔλεγε ἀκόμα,
ὅπως μᾶς βούλιαξε στὸ τέλος
κι ἀπὸ τότε παραδέρνουμε σὲ τρικυμισμένο ὠκεανό.
Δὲν πῆρες δάνειο ποτὲ γιὰ τίποτα.
Οἱ Τράπεζες, τὰ δανεικὰ σοῦ ἔφερναν λιποθυμία.
Ἡ εἰδωλολατρία τοῦ χρήματος καὶ ἡ ἀπληστία σ' ἀρρώστειναν.
Προτιμοῦσες νὰ ἀδικηθεῖς παρὰ νὰ ἀδικήσεις,
νὰ ἐξαπατηθεῖς παρὰ νὰ ἐξαπατήσεις.
Πόσες φορὲς σοῦ ἴδιναν λιγότερα ἀπ' τὰ λίγα πού ζητοῦσες,

ἄλλοι πάλι ξεχνοῦσαν νὰ πληρώσουν,
ἔλεγαν θὰ τὰ φέρουν τὴν ἄλλη φορά κι ὕστερα δὲν
ξαναπερνοῦσαν.

Ἐνας λαὸς χωρὶς ἱερὸ καὶ ὄσιο –τὸ ἔζησες πολλές φορές–
ἐκμαυλισμένος ἀπ’ τὸ χρῆμα καὶ τὴν εὐζωία, τὴν ιδιοτέλεια,
τὸν δόλο,

τὴν ἀπάτη, τὸν εὐδαιμονισμό, τὸν ἀγοραῖο ἀτομικισμό
ποὺ κάνουν ἀπ’ τοὺς ἀνθρώπους χοίρους.

ἽΟλα τὰ δεχόσουν μὲ μιὰ συγκατάβαση ποὺ μοῦ ἔφερνε
δάκρυα στὰ μάτια.

Θαύμαζα τὴ δύναμη ποὺ ἀνάβλυζε ἀπὸ μέσα σου.

Ἦ μήπως ἦταν ἡ γνώση

αὐτὴ ποὺ φτάνουμε τόσο δύσκολα

κι ὕστερα ἀπὸ πολλές περιπλανήσεις

πὼς γυμνοὶ ἐρχόμαστε καὶ γυμνοὶ φεύγουμε ἀπ’ τὴ ζωὴ;

Μιὰ ζωὴ ὀλόκληρη στερήσεις, φτώχεια, ἀνέχεια,

ἀδικία καὶ καταφρόνηση,

σήκωνες τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ μὲ βλέμμα φωτεινὸ

κι ἀνάσαινες ἀλαφρωμένος κάτω ἀπ’ τὰ δέντρα

μὲς στὰ πολλὰ νερὰ ποὺ τόσο ἀγαποῦσες,

ἀμνὸς ἀνάμεσα σὲ λύκους.

ἽΟπως ἀνάμεσα στοὺς λύκους μὲ σοσιαλιστικὴ προβιά.

Στὴν ἀρχὴ τοὺς πίστεψες,

ἀλλὰ τοὺς ἐγκατέλειψες γρήγορα ἀπαυδισμένος,

μένοντας πιστὸς μέχρι τέλους στὸν θεὸ ὅπως τὸν ζοῦσες

μέσα σου,

ὅπως τὸν ἐνιωθες νὰ σὲ ὑψώνει

πέρα καὶ πάνω ἀπ’ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα

–δὲν μπόρεσες ποτὲ νὰ τὰ καταλάβεις–

πέρα καὶ πάνω ἀπ’ τὰ δηλητήρια ποὺ μᾶς παραλύουν:

τὴν ἐγωπάθεια, τὸν φανατισμὸ, τὴ μισαλλοδοξία,

τίς μεταβλητὲς τῶν ἡμερολογίων, νέου καὶ παλαιοῦ,

ποὺ πλάνεψαν στὴν ἀρχὴ τὴν ἀθώα ψυχὴ σου.

Οί Ἐκκλησίαι μοιράζου ἀνυπόστατες παρηγοριές,
οἱ πολιτικάντηδες ἀνυπόστατες ὑποσχέσεις.
Ἔπεσες στὴν παγίδα τους,
ἀλλὰ σ' ἔσωσε στὸ τέλος ἡ παιδική σου καρδιά.
Εἶδες κι ἔζησες πολλὰ στὸν μακρὺ σου δρόμο στὴ ζωή.
Μὲ δίδαξες τὰ περισσότερα
ἐσὺ πού δὲν ἤθελες νὰ διδάξεις κανέναν,
προπαντὸς νὰ μὴν ἀνέχομαι τὸ ἀδικο καὶ τὴ βία σ' ὅποιαδήποτε
μορφή.

Στὴν ἐφτάχρονη ἀράχνη ἀκούγαμε κρυφὰ μέσα στὴ νύχτα,
σκυμμένοι πλάι στὸ ραδιόφωνο, τὴν ἐλληνικὴ ἐκπομπή,
ἤμουνα τότε μικρὸ παιδί ἀκόμα κι ἐσὺ στὴν πλήρη ἀκμὴ.
Λίγα χρόνια μετὰ ἔλεγα
θὰ γκρεμίσω καὶ θὰ χτίσω ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸν κόσμο,
ἔγιναν ὅλα χίλια κομμάτια καὶ σκόρπισαν στὸν ἄνεμο,
ἀλλὰ τὸ ἦθος σου κι ἡ ἀνθρωπιά σου δὲν μ' ἄφησαν οὔτε στιγμὴ,
μὲ ζεσταίνουν ὀλοένα σὰν ροῦχο στὴν παγωμένη ἐρημιά,
ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ στέρεα ροῦχα πού ἐφτιαχνης
γιὰ νὰ κρατήσουν μιὰν ὀλόκληρη ζωή.
«Πότε θὰ πάψουμε», ἔλεγες ἀκόμα,
«νὰ ζητιανεύουμε προστασία, ἀνάπτυξη, εὐημερία;
Ἄν δὲν ἀνθίσουμε ἑμεῖς
πῶς ν' ἀνθίσει ἐτοῦτος ὁ τόπος καὶ νὰ φέρει καρπούς;»

Τί εἶναι ἐτούτη ἡ ζωή; Λάμψη ἀστραπῆς ἢ ἓνα γοργὸ
βλεφάρισμα;
Χιονοστιβάδα πού κατρακυλᾷ μὲ ὄρμη καὶ μᾶς συμπαρασύρει,
τὸ ἀκαριαῖο πέρασμα ἀπ' τὸ φῶς στὸ σκοτάδι κι ἀπ' τὸ
σκοτάδι στὸ φῶς;
Μιὰν ἄλλη φορά, ἦταν βράδυ,
μὲ δυσκολία συγκρατοῦσα τοὺς λυγμούς στὸ νοσοκομεῖο
ὅταν πῆρα νὰ σοῦ δώσω λίγο νερό, τὴ λιγοστὴ τροφή,
—ὅπως μπορεῖ νὰ μὲ τάζεις ὅταν ἤμουνα μικρὸ παιδί—

τὸ βλέμμα μου, κρατώντας τὸ κουτάλι,
συναντοῦσε τὸ ἀλαφιασμένο βλέμμα σου.
Σιωπή, ὁ ἥλιος βούλιαζε, ὅλα βούλιαζαν,
ἔκλεινε ὁ κύκλος τῆς ζωῆς σ' ἓναν θάλαμο γυμνὸ
κι ἐσὺ τυλιγμένος μ' ἐπιδέσμους ὅπως μὲ φασκιές,
τὸ ἀριστερὸ χέρι πρησμένο, μελανιασμένο, τὸ αἷμα στράγγιζε,
δίναμε τὰ χέρια πέρα ἀπ' τὰ σύνορα τοῦ χρόνου.
Τὸ φοβερὸ μαρτύριο τῆς αἰμοκάθαρσης τρεῖς φορές τὴν
ἐβδομάδα,
πονοῦσα μόνο πού σ' ἔβλεπα, δὲν ἄντεχα ὥρα πολλή νὰ κοιτάζω,
ἔστρεφα ἀλλοῦ τὸ βλέμμα, στ' ἄλλα κρεβάτια.
Ὁ τρόμος καρφωμένος στὰ σεντόνια, παραμιλητά, κραυγές
καὶ ψίθυροι,
ὁ θάνατος χτυποῦσε δυνατὰ τὶς φτεροῦγες του,
ἐνιωθα τὴν παρουσία του στὸ σύθαμπο, ἔγραφε κύκλους,
ἐρχόταν κι ἀπομακρυνόταν πάλι,
ὁ χρόνος ἔτρεχε ἀφηνιασμένος, ἀποκαθελωνόταν ἀπ' τὰ καρφιά.
Τί ἔβλεπες στὸ λιγοστὸ φῶς καθὼς ἡ νύχτα ἔπεφτε ἀργά;
Γιὰ τοὺς ἄλλους συνεχίζεται ἡ ζωή,
γιὰ σένα κόπηκε παντοτινὰ τὸ νῆμα.
Ποῦ νὰ βρίσκεσαι τώρα; Ἡ μήπως δὲν εἶσαι πουθενὰ
μόνο λιώνεις ἀργὰ στὸ χῶμα;
Καίει μέσα μας σὰν φλόγα ἡ ἀθάνατη πνοή
ἢ εἴμαστε μόνο αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ φθαρτὸ
πού σκορπίζει σὰν ἴσκιος κι εἶναι σὰν νὰ μὴν ἦτανε ποτέ;

Χαράζω ἐδῶ πάνω στὸ νερὸ τῆ μικρῆ σου ἱστορία,
τόσο συνηθισμένη καὶ τόσο μοναδική, βολίδα φωτὸς στὸ σκοτάδι.
Πῶς χώρεσες τώρα σὲ δυὸ παλάμες χῶμα;
Πετᾶς καὶ χάνεσαι σὰν δροσερὴ αὐγή,
ἀπομακρύνεσαι μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα
πρὸς τὸ ἄλλο σύμπαν, πρὸς τὸν ἀπέραντο χῶρο
ὅπου δὲν ὑπάρχουν αἰσθήσεις κι αἰσθήματα,

μόνο νεύματα, ἀργές κινήσεις,
ἴσκιοι πού ἀνοίγουν δρόμο μέσ στους χρυσοὺς ἀτμούς,
σαλεύουν κουρασμένα – ψυχές καμόντων.

Ἦσυχα συλλογίζομαι τὸ μεγάλο κύμα
πού θὰ μὲ καταπιεῖ καὶ θὰ μὲ ἀφανίσει.

Ἦσως γιατί τώρα ξέρω πιά
πὼς ὅλα τὰ σπρώχνει ὁ ποταμὸς τῆς λήθης στὸ σκοτάδι.
Λίγες θαμπές εἰκόνες ἔμειναν στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου,
συγκεχυμένες, ἀσύνδετες.

Ξεκουράσου, πατέρα.

Περπάτησες πολύ. Μιὰν ὀλόκληρη ζωὴ περπατοῦσες.

Λευκὴ τώρα ἡ ψυχὴ σου σὰν τὸ περιστέρι πού στέκει στὸ
μνῆμα σου.

Τὸ διάλεξε ὁ γιός μας γιατί ἀγαποῦσες τόσο, μᾶς εἶπε, ὅλα
τὰ πουλιά.

Ἔρχονται τώρα πουλιά στὸ μνῆμα σου σὰν νὰ γνωρίζουν.

Εἶσαι στὴν ἄλλη πλευρά,

αὐτὴ πού μένει γιὰ μᾶς ὀλοένα στὸ σκοτάδι.

Ἔχεις τὴν πλήρη εἰκόνα στὴ μεγάλη σιωπῆ,
πές μου τί εἶναι ἐκεῖ;

Ὁ θάνατος πού σὲ πῆρε τὴν καίρια στιγμή

ταλαιπωρημένον, καταπονημένον,

μοῦ ἔδειξε τόσα πολλά.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα πὼς εἴμαστε μόνο οἱ κρίκοι

μιᾶς ἀτέρμονης ἀλυσίδας πού χάνεται σὲ βάθος ἄπειρο.

Κρίκοι τῆς μίας ἀλυσίδας πού ὅλα τὰ συνέχει καὶ τὰ συγκρατεῖ
καὶ ὀνομάζουμε Ζωή.

Ξεκουράσου, ἡσύχασε, πατέρα.

Εἶσαι τώρα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πατέρα

–εἶμαι βέβαιος–

τοῦ Πατέρα πού ἀγάπησες πάνω ἀπ' ὅλα στὴ ζωὴ.